

Abstracts

**The Soviet Roots of the Eastern European Socialist Educational Politics.
The Two Ways of the Soviet Communist Pedagogy: From the Anathema
of Herbart to the Rehabilitation of Herbart
(Introduction to Educational Politics).
Part 1. Toward the Total Alternativity**

Géza Sáska

Abstract

Since the decline of Soviet political influence, we have been interested in Western European educational norms and methods in Eastern Europe. However, several elements of the two phases of Sovietization have been integrated into our academic culture. We forgot the ideology and methods of the first socialist state. After the 1917 revolution, the Soviet totalitarian educational politics fiercely refused the earlier Prussian schooling, including the Herbartian pedagogy of controlling and the bourgeois spirit of the schools in Western democracies. The new Soviet regime tried to create an egalitarian new society with the autonomy of the children and their schools. Under the conditions of the proletarian dictatorship, the builders of the future socialist society borrowed the defining patterns of their educational ideology and methodology from American and European pedagogues and psychologists who were critical of the system. The attempt to implement the idea integrated into Marxism, as interpreted by Lenin, won admiration from the political left of the time and later period. Although the idea of proletarian internationalism disappeared along with the program of the class struggle, new public schools organized on the basis of socialist educational principles were indeed created, but only in social democratic and capitalist welfare states that avoided Marxism-Leninism.

Keywords: Soviet pedagogy, child-centeredness, Herbart, Lunacharsky, Dewey, dictatorship of the proletariat, one party-system

“There will be no Pócspetri from Sopron!”

Péter Donáth

Abstract

Our documentary tells the story of the protest in Sopron on June 7, 1948, against the nationalization of the schools, organized by the local Catholic student associations and the women’s associations of the Religious Catholic Parents. The 1500 demonstrators were peaceful, but the police officers and the firefighters dissolved the protest with water cannons and alarm shootings. The author utilized the documents of four archives, one record office of a religious order, contemporary articles, memories, and literature to show the protest’s antecedents, circumstances, and consequences. The central hypothesis is that the politically motivated interpretation of the Sopron protest, similar to Pócspetri, is false, proving the propaganda’s goals. Eight people were interned, eight people arrested, and three people imprisoned as a sad result of this demonstration.

Keywords: Pócspetri, Sopron, protest against school nationalization in 1948, political manipulation

The dual role of Pavlov in the fate of Hungarian psychology in the 1950-60s

Csaba Pléh

Abstract

The basic message of my paper is that while the enforced Pavlov cult had a negative impact on Hungarian psychology and more broadly on Hungarian intellectual life due to Russification and the exclusive emphasis on a pseudo-neurobiological learning model of decades earlier, at the same time in the 1950s and 1960s it was able to protect the psychology of the time, especially the experimental spirit, from the domination of activity-centered, voluntarist ideology and educational philosophy. It is within this framework that I interpret the work of the Pavlov Committee of the Hungarian Academy of Sciences. The Pavlov Committee, established in 1952, if only by virtue of its composition and leadership, interpreted Pavlov in a fundamentally holistic medical model and aimed to treat questions of psychology and pedagogy in the frames of this general medical interpretation. At the same time, in addition to holism, the Pavlov cult also allowed dialectical rhetoric, which appeared in Marxist philosophy, pedagogy and, to a lesser extent, in Hungarian psychology as well. It was an ideological word game that tried to interpret everything in the context of conditioned reflexes, using flexible empty like *dynamic stereotypes*, trying to fit with this rhetoric the biological system into the world of dialectical word magic and social determination. This assumed Pavlovian view of man suggested that something is both stereotypical, i.e. determined, and pliable, flexible, to be determined by top down influences, on the final run, by the leadership role of the communist party. The positive significance of the Pavlov cult in the Hungarian psychological environment at that time was twofold. On the one hand, the Pavlov Committee helped to save the psychological autonomy of the then 50-year-old Ranschburg Institute by transferring the Institute to the supervision of the MTA and the Pavlov Committee. The Committee also helped the reconsideration of the importance of psychology within the academic scene, replacing the Pavlov Committee by a Psychology Committee in 1958. Regarding the substantial impact, primarily by focusing on learning, the Pavlov cult transformed and even reshaped the experimental approach. In Hungarian psychology, Lajos Kardos tried to use Pavlov in his theoretical and experimental works on animal learning. Magda L. Marton, the representative of the next generation, pointed out that a personality psychology based on learning theory can be derived from Pavlov, which emphasizes the neural and learning typology of individual differences. In the 1960s, Hungarian experimental psychology and neurobiology gradually drifted away from Pavlov. Active instrumental conditioning as opposed to Pavlovian passive conditioning came to the fore as a basic mechanism and the issues of motivation and activity.

Keywords: Lajos Kardos, Magda Marton L., Pavlov Committee of the Hungarian Academy of Sciences, I. P. Pavlov learning, transformism

Sáska Géza

A kelet európai szocialista oktatáspolitikai szovjet gyökerei. A szovjet kommunizmus pedagógiájának két útja: Herbart kiátkozásától a herbartianizmus rehabilitálásáig

Az 1917-es szocialista forradalmat követő szovjet totalitárius állam oktatási kormányzata hevesen elutasította a polgári demokráciák iskoláinak korábbi porosz eredetű szellemét, oktatásrendszerük irányítási módját, ezzel együtt Herbart fegyelmező pedagógiáját, s ennek helyébe valamennyi gyermek és iskolája önállóságában látta az egyenlőség alapú új társadalom létrejöttét. A proletárdiktatúra viszonyai között a majdani szocialista társadalom építői nevelési ideológiájuk és módszertanuk meghatározó mintáit a rendszerkritikus amerikai, illetve európai gyermektanulmányozóktól és pszichológusoktól kölcsönözték. A Lenin által értelmezett marxizmusba integrált eszmeimplementációs kísérlet kivívta a kor és a későbbi idők politikai baloldalának csodálatát. A proletár nemzetköziség eszméje ugyan elenyészett az osztályharc programjával együtt, ám a szocialista nevelési elvek alapján szervezett új állami iskolák valóban létrejöttek, de csak a marxizmust-leninizmust mellőző szociáldemokrata és kapitalista közegű jóléti államokban.

Pléh Csaba

Pavlov kettős szerepe a magyar pszichológia sorsában az 1950–60-as években

A Pavlov-kultusz elindítása a centenárium kapcsán központi akaratra történt. Az orvosi és a Tudományos Akadémia közös 1950-es ülésének szervezésében Pavlov munkásságáról az irányító szerepet közvetlenül a Sztálin által a Pavlov-kultusz ülések szervezésével megbízott Georgij Malenkov és a neves kulturális cenzár Andrej Zsdanov fia, a vegyész Jurij Zsdanov, akkor még Sztálin veje látták el, Sztálin személyzeti instrukciói alapján. Az ülés már a felütésében egyértelműen kifejtette, hogy mi is volt Pavlov központi szerepe a sajátos embertudományi russzifikációban: „a fiziológia világát két korszakra osztjuk – a Pavlov előtti és a pavlovi korszakra. Ugyanígy oszthatjuk fel a pszichológia történetét is. A Pavlov előtti pszichológia idealista világnézeten épült fel – a pavlovi pszichológia lényegében materialista pszichológia.”

Donáth Péter

„Sopronból nem lesz Pócspetri!”

A soproni és pócspetri tüntetések tárgya ugyanaz volt, de a résztvevők társadalmi összetétele, létszáma igencsak eltért. Pócspetriben többségükben kevéssé iskolázott felnőttek, jórészt férfiak tüntettek. Ott tömegverekedésre, erőszakos incidensre, s közben – tisztázatlan körülmények között, és fegyverrel – emberélet kioltására, sebesülésekre került sor az istentiszteletet követően. Sopronban ellenben középiskolás diáklányok és fiúk, valamint édesanyák tüntettek, klerikus pedagógusaik tiltása ellenére, kicsit kaotikus, spontán szervezéssel. A demonstráció nem lépte túl a békés véleménynyilvánítás akkor – legalábbis törvényben – biztosított határait. Ennek Pócspetrire hivatkozó tiltása indokolatlan és jogtalan volt. Pócspetriben a község házára akartak behatolni a tüntetők, Sopronban semmilyen politikai, közigazgatási centrumot nem támadtak, ahogy az állam egyetlen más szervét, legitím intézményét sem. Egy reformtervezetről nyilvánították békésen véleményt egy politikailag feszült helyzetben.

Németh András

Segédkönyv a reformpedagógia elmélyült és szakszerű elemzéséhez

Czabaji Horváth Attila munkája a fenti nemzetközi trendeket követve magyar nyelven elsőként vállalkozik arra, hogy a szótárszerűség eszközeivel mintegy 600 címszó köré rendezve oly módon mutassa be Célestin Freinet pedagógiájának lényeges jegyeit, hogy azokat egyben összekapcsolja napjaink aktuális pedagógiai fogalomrendszerével is. A könyv követi a szótárak szócikkeinek hagyományos szerkezetét, amelyek keretében az érintett részművek rövid, szakszerű, értelmező összefoglalására kerül sor. A tágabb pedagógiai kontextusra utaló fogalmak esetében azt is bemutatja, hogy az adott fogalmak milyen módon hozhatók kapcsolatba a Freinet-pedagógiával. Emellett minden szócikkben utalások találhatók arra vonatkozóan, hogy az adott szócikk miként kapcsolódik be a munka fogalmi hálózatába.

Szerkesztőség:
Szegedi Tudományegyetem
Bölcsészeti- és Társadalomtudományi
Kar Dékáni Hivatal,
6722 Szeged Egyetem u 2.
e-mail: iskolakultura@iskolakultura.hu

Elektronikus változat,
közlési feltételek:
www.iskolakultura.hu

15. *H. Nagy Péter* (2002, szerk.): Ady-értelmezések
16. *Kéri Katalin* (2002): Nevelésügy a középkori iszlámban
17. *Géczi János* (2003): Rózsahagyományok
18. *Kocsis Mihály* (2003): A tanárképzés megítélése
19. *Gelencsér Gábor* (2003): Filmolvasókönyv
20. *Takács Viola* (2003): Baranya megyei tanulók tudásstruktúrája
21. *Lajtai L. László* (2004): Nemzetkép és iskola, 1777–1888
22. *Franyó István* (2004): Biológiai műveltségünk
23. *Golnhofer Erzsébet* (2004): Pedagógiai nézetek Magyarországon, 1945–1948
24. *Bárdos Jenő* (2004): Nyelvpedagógiai tanulmányok
25. *Kamarás István* (2005): Olvasásügy
26. *Géczi János* (2005): Pedagógiai tudásátadás
27. *Révay Valéria* (2005, szerk.): Nyelvészeti tanulmányok
28. *Pukánszky Béla* (2005, 2006): Gyermekszemlélet a 19. században
29. *Szépe György – Medve Anna* (2005, 2006, szerk.): Anyanyelvi nevelési tanulmányok I.
30. *B. Nagy Ágnes – Medve Anna – Szépe György* (2006, szerk.): Anyanyelvi nevelési tanulmányok II.
31. *Géczi János* (2006): Az iskola kultúrája: nevelés és tudomány
32. *Kelemen Elemér* (2007): A tanító a történelem sodrában. Tanulmányok a magyar tanítóság 19–20. századi történetéből
33. *Medve Anna – Szépe György* (2008, szerk.): Anyanyelvi nevelési tanulmányok III.
34. *Boros János* (2009): Filozófia!
35. *Hoffmann Zsuzsanna* (2009): Antik nevelés
36. *Orbán Jolán* (2010): Jacques Derrida szakmai hitvallása
37. *Boros János* (2010): A tudomány, a tudás és az egyetem
38. *Géczi János* (2010): Sajtó, kép, neveléstörténet
39. *Révay Valéria* (2010): A nyelvhasználat szintjei a XVII–XIX. században Északkelet-Magyarországon
40. *Medve Anna – Farkas Judit – Szabó Veronika* (2010): 4×12 mondat
41. *Koltai Zsuzsa* (2011): A múzeumi kultúráközvetítés változó világa
42. *Boros János* (2011): Demokrácia és szabadság
43. *Érfalvy Livia* (2012): Kosztolányi írásművészete
44. *Nagy Péter Tibor* (2012): Oktatás, -történet, -szociológia
45. *Horváth József* (2012): Íráspedagógiai tanulmányok
46. *Boros János* (2013): Időszerű etika
47. *Boros János* (2014): Szenvedély és szükségszerűség
48. *Mészáros György* (2014): Szubkultúrák és iskolai nevelés
49. *Bence Erika* (2015): Virtuális irodalomtörténet
50. *Mekis D. János* (2015): Auctor ante portas
51. *Boros János* (2016): Etika és politika
52. *Racsko Réka* (2017): Digitális átállás az oktatásban.